

EFICIENTIZAREA PROCESULUI DE EVALUARE A STUDENȚILOR: MODALITĂȚI, CONTEXTE, OPORTUNITĂȚI

Viorica CRIȘCIUC, dr., conf. univ.,
Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *In the context of the current educational process, the features of the new paradigm in the evaluation process are highlighted: the focus of the evaluation falls on the formative evaluation that evaluates the students in action, within the learning process; it is contextualized, within the modular themes, based on the connection between the concrete experiences of life and what is learned. The evaluation produces visible effects on students, teachers and other educational agents, on the decision makers responsible for the quality of the teaching process. The change that occurs is not accidental, as it is increasingly intense and rightly speaking, it is talking about elements of student discrimination, namely through classical evaluation. The diversity of the evaluation functions and their formative valences is ensured by the diversity of the evaluation methods and techniques specific to the disciplines.*

Keywords: *artistic education, art, musical skills, evaluation by descriptors, evaluation methodology.*

Învățământul este un instrument prin care societatea intervine în procesele de dezvoltare. Exista o strânsă legătura între dezvoltarea învățământului și starea societății. Este bine cunoscut faptul că progresele națiunilor depind de starea învățământului, după cum acestea depind de nivelul de dezvoltare a societății. Se cunoaște ca universitatea își asumă o responsabilitate sociala foarte mare în formarea viitorilor specialiști în domeniile pedagogice. Deși reușita deplină nu reprezintă o condiție suficientă pentru evitarea riscurilor, ea contribuie la diminuarea lor. În aceste condiții sunt tot mai frecvent pronunțați indicatori de eficiență și sunt formulate cerințe noi privind rolul universităților în pregătirea pentru integrarea optimă în societate.

Reușita la învățătură nu trebuie apreciată doar după performanțele strict disciplinare. Nu putem neglija însă rezultatele obținute la învățătură exprimate prin note [2, p. 37].

În România, mai ales în ultimii ani, au fost elaborate cercetări cu caracter general sau pe anumite teme de evaluare. Astfel, V. Pavelcu a publicat, în 1968, *Principii de docimologie*. În 1981, I. Radu, profesor la Universitatea din București, a publicat *Teoria și practica evaluării eficienței învățământului*, lucrare fundamentală pentru teoria evaluării. În 2000 apare o nouă ediție a acestei lucrări cu numeroase completări: *Evaluarea procesului didactic*.

Cercetări științifice care, în principal, vizează măsurarea și aprecierea rezultatelor școlare în raport cu curriculumul, personalul didactic, procesul de instruire, tipuri de factori care intervin în des-

fășurarea activității de învățământ, autoevaluarea etc. Actul evaluării are în vedere ameliorarea fenomenelor evaluate, în legătură cu acest aspect, precizăm pașii următori ai procesului evaluativ:

- ce urmează să fie evaluat;
- natura și obiectul deciziei avute în vedere;
- tipul de date ce trebuie obținute.

Putem aprecia ca evaluarea se referă la activitatea prin care sunt strânse, prelucrate și interpretate informațiile privind starea și funcționarea unui sistem de învățământ, a rezultatelor pe care le obține, activități ce conduc la aprecierea acestora pe baza unor criterii prin care este influențată evoluția sistemului.

Docimologia și importanța ei.

Psihologul francez, Henri Pieron, în deceniul al III-lea al secolului trecut, a avut curiozitatea să analizeze cum notează profesorii aceleași lucrări scrise de studenți. În acest sens, a distribuit unui grup de profesori să aprecieze și să noteze un număr de lucrări. La finalizarea experimentului a constatat ca diferența între evaluatori a mers uneori până la trei și chiar patru puncte. Mai mult, după un timp, aceleași lucrări să fie notate de aceiași profesori. Se aștepta ca cel puțin în acest caz, notarea să fie foarte apropiată de cea realizată anterior. Dar nu a fost așa. Fiecare profesor a urmărit diferite criterii în aprecierea lucrărilor. Examinatorii aveau o altă atitudine față de aceleași lucrări. Respectiv, cercetătorul a avut ideea de a formula unele principii care să stea la baza notării unor astfel de lucrări. Așa a luat naștere o ramură a pedagogiei numită docimologie, ca știință a examinării [4, p. 123].

V. Popescu precizează: „Docimologia este știința examinării. Dacă la începuturile sale docimologia s-a preocupat mai ales de aspectele negative, respectiv critica examenelor, sub aspectul lor de fidelitate și validitate, precum și asupra factorilor subiectivi ai notării, ulterior sfera preocupărilor ei se extinde și la operațiile curente de verificare, măsurare și apreciere a cunoștințelor și capacităților unei persoane în diverse împrejurări și cu diverse scopuri” [apud, 3, p. 21-33].

În primii ani ai aplicării acestei științe s-a pus accentul pe critica examenelor sub aspectul lor de fidelitate și de validitate; după un timp preocupările docimologiei s-au extins la operațiile curente de verificare, măsurare și apreciere a cunoștințelor și a capacităților unei persoane în timpul examinării. Termenii înrudiți cu docimologia sunt: docimastica, disciplina care se refera la tehnica examenelor și doxologia, ca studiu sistematic pe care îl are evaluarea în procesul didactic.

Printre conceptele care sunt proprii docimologiei reținem, în mod deosebit, verificarea, măsurarea, aprecierea, eficiența învățământului, randamentul, examenul și concursul. Verificarea înseamnă activitatea complexă de cunoaștere a progresului studentului, de confirmare sau infirmare a acumularii/asimilării de către subiecți a cunoștințelor dobândite.

Aprecierea este noțiune relativă cu măsurarea, fiind exprimate prin judecăți de valoare, calitative, note. Eficiența învățământului privește capacitatea sistemului de a realiza, în mod satisfăcător, rezultatele preconizate.

Procesul de învățământ are trei tipuri de activitate strâns legate între ele: predare, învățare și evaluare. Predarea este activitatea desfășurată de către profesor prin care se comunică diverse cunoștințe studenților; învățarea este activitatea de asimilare a cunoștințelor de schimbare a comportamentului studenților; evaluarea este activitatea profesorului de măsurare, apreciere și decizie asupra rezultatelor studentului [3, p. 96].

Procesele evaluative trebuie să fie realizate astfel încât, oricare ar fi obiectivele lor imediate (cunoașterea performanțelor studenților, ierarhizarea acestora în cadrul grupelor academice, promovarea în anul de studii următor etc.), să susțină și să stimuleze activitatea de predare-învățare. Activitățile de evaluare nu se limitează la constatarea efectelor actului didactic, ci urmăresc realizarea unei diagnoze asupra rezultatelor și a procesului, scoțând în relief aspecte reușite, dar și aspecte critice ce urmează să fie remediate ulterior.

Activitățile evaluative presupun demersuri și atitudini metodologice concretizate în: parcurgerea unor etape anume, înregistrarea datelor într-o manieră care să asigure exactitatea și consemnarea lor, utilizarea a diverse instrumente (fișe, rapoarte, documente).

Evaluarea produce un efect anticipativ și o funcție predictivă privind evoluția sistemului evaluat și a rezultatelor acestuia. Atragem atenția că aceasta poate produce în unele cazuri și efecte retroactive cum ar fi, de exemplu, necesitatea completării unor lacune, completarea unor erori în ansamblul cunoștințelor asimilate de studenți.

Așadar, „evaluarea specifică învățământului superior se referă la acea activitate prin care sunt colectate, prelucrate și interpretate informațiile privind starea și funcționarea unui sistem, a rezultatelor pe care le obține, activitate ce conduce la aprecierea acestora pe baza unor criterii și prin care este influențată evoluția sistemului” [5, p. 100].

În procesul de învățământ evaluarea s-a impus din rațiuni diverse, toate decurgând din interdependența învățământului și dezvoltarea economico-socială și culturală, iar, pe de altă parte, din cerințele interne ale sistemului actual în învățământul superior. Așadar, dintr-o perspectivă a socialului, pe de o parte, și dintr-o perspectivă pedagogică, pe de altă parte, învățământul absoarbe un fond considerabil de resurse materiale, financiare etc., încât devine legitimă preocuparea de a ști dacă acestea sunt folosite rațional. Este pus în relație sistemul de formare a tinerilor cu nevoile sociale; se cercetează funcționalitatea procedurilor de orientare puse în lucru pentru selectarea și orientarea studenților. Perspectiva pedagogică, cerințele interne ale sistemului au în vedere nu numai cunoașterea gradului de dobândire și asimilare a cunoștințelor și generalizărilor, ci și capacitatea de aplicare a acestora.

Evaluarea în învățământul superior constituie, în perioada actuală, o preocupare a pedagogilor teoreticieni și practicieni. Aceste acțiuni evaluative privesc toate componentele activității de învățământ: curriculum universitar, procesele de instruire, personalul științifico-didactic, sistemul universitar în totalitate. De aici rezultă un veritabil sistem al evaluării în învățământ, care are ca obiect diverse aspecte și componente ale sistemului universitar. Înțelegerea adecvată a acestuia face necesare mai multe sublinieri:

a) Fiind un sistem social-uman, învățământul își dezvoltă numeroase proceduri prin intermediul cărora își organizează mecanismele de control și autoevaluare, cu ajutorul cărora își apreciază calitatea.

b) În ansamblul componentelor sistemului universitar, evaluarea rezultatelor este dominantă prin explorarea acțiunilor pe care aceasta le implică.

c) Evaluarea diferitor componente ale sistemului revine unor factori diferiți. Ea nu privește în toate cazurile activitatea specifică numai a cadrului didactic.

d) Evaluarea rezultatelor școlare se află în raporturi multiple de condiționare și influențare reciprocă, mai ales cu curriculumul, personalul didactic, procesul de instruire.

Efectele benefice ale predicției asupra fenomenului evaluat au fost studiate și în legătură cu relația profesor - student. S-a constatat că utilizarea în procesul didactic a aprecierilor pozitive, manifestarea încrederii în posibilitățile studenților de a îndeplini sarcinile școlare sunt mai eficiente decât persecuția și observațiile critice.

Dar ce înseamnă evaluarea? A evalua, spune J. M. De Ketele (1982), „înseamnă a examina gradul corespondenței dintre un ansamblu de informații și un ansamblu de criterii adecvate obiectivelor fixate în vederea luării unor decizii” [4, p. 34].

A evalua înseamnă a formula o judecată de valoare asupra realității. În domeniul învățământului, „evaluarea”, are sensul de a atribui o notă sau un calificativ unei prestații desfășurate de studenți. Familia primește informația și stimulează studentul, care nu are încredere în forțele sale și îl îndeamnă să învețe, să descopere. A evalua, înseamnă a răspunde la următoarele întrebări:

1. De ce evaluez?

2. Cum?

3. Cui servește evaluarea?

4. Ce doresc să evaluez? (J. M. Belair, *L'evolution dans l'ecole*, *Nouvelles pratiques*, apud. M. Manolescu, p. 53) [4, p. 86].

Evaluarea de către profesor a rezultatelor studentului are consecință asupra stimulării capacității studenților de a se autoevalua.

Este o formă de control asupra rezultatelor obținute, ca acțiuni relativ separate în programul de instruire.

Prima funcție este cea de diagnoză sau diagnosticare. Funcția de diagnoză furnizează informații din toate domeniile sistemului de învățământ, evidențiind nivelul de pregătire al viitorilor specialiști în diferite domenii:

- tendințele dezvoltării lor intelectuale;

- gradul de stăpânire a celor învățate;
- evoluția proceselor de învățare în funcție de timpul consacrat însușirii etc.

Cunoașterea rezultatelor unei etape sau a unui anumit ciclu oferă previziuni de adaptare a studentului la ciclu I, la abordarea unui alt capitol al materiei noi, „să facă” față unui nou ciclu universitar sau la noi provocări educaționale.

Evaluarea rezultatelor reprezintă și un mijloc de corectare, reglare continuă, de autoreglare și autoperfecționare permanentă, măsuri de corectare luate de cei doi factori – profesor și student, angajați în procesul didactic. De asemenea, obiectivitatea aprecierii îi învață pe studenți să fie, la rândul lor, obiectivi, să aprecieze „ce este bine” și „ce este rău” [2, p. 63].

Funcția de clasificare și selecție a evaluării se referă la:

- situarea studentului, în cadrul grupei academice din care fac parte, în ordinea notelor obținute;
- ierarhizarea de un anumit tip sau profil după rezultatele obținute;
- așezarea candidaților la concursurile de admitere în ordinea mediilor obținute.

Deci, munca studentului este apreciată și în funcție de locul pe care îl ocupă în cadrul clasificării. De aici necesitatea formării unei opinii obiective puternice, orientată pozitiv, spre prețuirea muncii și a valorilor autentice.

Funcția socială a evaluării decurge din exigența crescândă față de calitatea forței de muncă pregătite în învățământ, la toate nivelele și în toate sectoarele de activitate economică, socială, politică și culturală.

La nivelul macro al activității de învățământ universitar, rolul evaluării se raportează, pe de o parte, la relația dintre învățământ și societate și, pe de altă parte, la funcționalitatea acestui sistem. În această ordine de idei, acesta se manifestă sub forma:

- a) informării sistemului social asupra eficacității activității de învățământ;
- b) medierea relației dintre produsele sistemului universitar și nevoile societății, ceea ce conduce la adecvarea sistemului de învățământ la cerințele societății;
- c) asigurarea feed-back-ului necesar funcționalității interne și activității de învățământ, înlesnind reglarea acestuia.

Bibliografie:

1. Codul Educației al Republicii Moldova. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2014, nr. 152 din 17.07.2014, nr.319 – 324, art. nr. 614 din 23.11.2014.
2. CRIȘCIUC, V., GAGIM, I. *Teoria și metodologia predării cunoștințelor muzicale*. Studiu monografic. Univ. de Stat „Alecus Russo” din Bălți. Chișinău: Pontos, 2016. 342 p. ISBN 978-876-64-53-2.
3. KABALEVSKII, D. *Cultivarea cugetului și sufletului*, Chișinău: Lumina, 1987.
4. Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa I (ediția a II-a, actualizată și completată). Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, (Tipogr. „Cavaioli”), 2017. 39 p. ISBN 978-9975-48-121-2 [online] [citată 21 dec. 2012]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/mecd-cl_i_ro.pdf
5. MORARI, M. Evaluarea competențelor în procesul educațional. In: *Probleme actuale ale teoriei și practicii evaluării în învățământ: materialele conf. șt cu participare internațională*, Chișinău, 15-16 noiembrie 2007. Chișinău: Univers pedagogic, 2007. p. 246-248.